

gyobb- vagy kisebbmrvü a vételárnak zürichi jegyzés szerint számított emelkedésénél, — nem vehető figyelembe a vevő és az eladó közti viszonylatban. Következöleg nem tarthat számot a vevő a vételár 100%-os átértékelésének a mérséklésére azon a címen, hogy az ingatlan értéke nem emelkedett ilyen arányban, de viszont az eladó sem követelhet 100% Zürichen tulmenő összeget oly alapon, hogy az ingatlan erre is kellő fedezetet nyújt. „Az ingatlanra vonatkozó adásvételi ügylettel az eladó megváltik ingatlanától, melynek helyébe vagyoni ellenértékképpen a kialakított vételár lép. Az eladott ingatlan értékében utóbb beálló változás ennél fogva az eladóra közömbös és abból reá jogilag sem előny, sem hátrány nem háramolhat,“ mondja a Kuria (V. 2724/1926., 1927. I/13., J. H. 177. sorsz.). „Vevő a hátralékos vételárnak valorizált értékben való megfizetésén felül más megfizetésre s különösen a peres ingatlanok mai értékének megfizetésére nem kötelezhető.“ (V. 3908/1926., 1927. III/2. J. H. 518. sorsz.) Visszatér ugyanez a szempont a fordított esetben is, amikor t. i. a vevő követeli vissza az előre lefizetett vételárat az eladótól az ügylet foganatba nem-mehetése folytán. Ilyen restitutio címén is csak a felvett érték követelhető valorizáltan és természetesen kamatostul, de nem tehető felelőssé az eladó az ezt meghaladó érték többletért, „amellyel az ingatlanok a vevő tevékenységétől függetlenül... gyarapodtak“ (V. 2507/1926., 1927. III/24., J. H. 619. sorsz.). Mégis, — úgy vélem — utóbbi esetben figyelembe jön, hogy ha restitutio címén nem is, de kártérítés címén esetleg (ha t. i. van az eladóval szemben kártérítési causa) igenis járhat a vevőnek az ingatlan jelenlegi értéke: mert csak ez téríti meg érdekességét azzal a kárszámítás bázisává teendő pozícióval szemben, hogy az ingatlant in natura ténylegesen megkapta volna.

b. gy.

Részvénytársasági fiók perbevonása. Sűrűn vetődik fel a részvénytársasági fiók perbeli szereplése, és pedig úgy anyagi jogi mint perjogi vonatkozásaiban. Csodálatosképpen ugyanaz a kérdés, ami anyagjogi kérdések elbírálásánál biztos iránymutató, ezt a tájékoztató erejét a perjogi kérdésnél elveszíti. Nincs felfogásbeli eltérés, hogy anyagjogilag a fiók eljárása köti a társaságot, mert a fiók lényegileg csak egy helyileg elkülönített szerv, nem önálló jogalap és a fiók csakugy funkcionáriusai utján cselekszik, mint a „központ“; a fiók funkcionáriusai — a rang és ranggal járó hatásköri különbségek fenntartásával — a társaságot épp úgy kötelezik, mint a központi funkcionáriusai. A hatásköri különbségek pedig nem a fióknál való alkalmaztatáson fordulnak jogilag, még ha az életbeli elrendezés szerint a fiók tisztviselői rendszerint alacsonyabb rangúak és hatáskörűek is, mint a központi tisztviselők. A kérdés azonban a hatáskörön dől el és lényegtelen, hogy a hatáskör esetleg azért szabatott szűkebbre, mert fiók tisztviselőjéről van szó. Fiók és központi jogi azonossága — a részvénytársaság egységében való felolvadása — *communis opinio*.

De ugyanez a *communis opinio* már nem áll aggály nélkül erővel, ha perjogi kérdések vetődnek fel. Ki legyen peres fél, a részvénytársaság-e vagy az eljáró fiók, ki adja a meghatalmazást: a központ-e vagy a fiók; — azok a mindennaposan is-

méltődő problémák, amelyeknek nem szabadna probléma rangjára emelkedni. És pedig azért nem, mert a jogi személy központot és fiókot felolvasztó egysége a vitát megoldja. Peres fél mindig a részvénytársaság és se nem a központ, se nem a fiók, amelyeknek önálló jogalanságuk nincsen. A meghatalmazás írására pedig jogosultak a cégjegyzésre jogosultak a vonatkozó alapszabályi rendelkezések szerint. A fióknál alkalmazott cégvezető (akinek lehet akármi a közkeletű címe: fiókfőnök, igazgató, a lényeg: hogy van-e cégvezetői jogosultsága), éppugy a társaság cégvezetője, mint a központnál alkalmazott cégvezető. A cégvezető törvényi hatásköre és hatáskörének korlátozhatlansága ugyanazon szabályok alá esik, akár „központi“, akár fióknál alkalmazott cégvezetőkről van szó. Meghatalmazást nem a fiók, nem a központ ad, de a társaságnak erre jogosított közege: tehát igazgatósági tag és cégvezető. A szolgálati beosztás helye teljességgel közömbös.

Aki a gyakorlati életet ismeri, indokoltan fogja találni a szinte közhelyekre való utalással a helyes felfogás szemléltetését. Érdemes ideírni Staub fejtegetéseit, amelyeket ugyan általában a fiókra mond el, de amelyek helytállóak a részvénytársaság fiókjaira is: Die Frage, ob die Zweigniederlassung unter ihrer Firma klagen und verklagt werden kann, kann weder bejaht noch verneint werden. Denn die Frage ist nicht richtig gestellt. Ein Geschäft ist kein Rechtssubjekt; ein Zweiggeschäft ist ebensowenig prozessfähig wie ein Hauptgeschäft.“ Kommentár I. k. 105. l.

B. S.

Nem gazdagodott névértéken felül az adós, ha hitelezőjének a pénzén egy másik, nem valorizálандó tartozása nyert kiegyenlítést (Kurja V. 6230/1924., MT. VII. 15. sorsz.). Ez a szempont újabban is elég sűrűn visszatér és a valorizáció kizárása, vagy legalább csökkentése irányában hat. Igy pl. a vevő a vételárat az eladó tiltakozása ellenére nem ennek kezéhez fizette ki, hanem a vásárolt házon levő jelzálogos terhet törlesztette vele; utóbb a vételi ügylet hatálytalansága állván elő, a lefizett összeget vevőnek csak átértékeletlenül itélték vissza, mivel eladó gazdagodása ezen, a jelzett szempontból, nem megy túl (Kurja VI. 109/1926., 1927 I/18., JH. 175. sorsz.). Máskor a vevő már gyámhatósági jóváhagyás előtt kifizette a vételárat, még pedig nem az eladó kiskorúaknak, hanem végrehajtást vezető jelzálogos hitelezőjüknek. A jóváhagyás elmaradván, valorizáltan követeli vissza a pénzt. Vitatja azt is, hogy fizetésével az eladónak többi ingatlanát mentette meg a folyamatbattott végrehajtás elől. A Kurja (V. 1222/1926., 1927. III/3., JH. 519. sorsz.) felold a gazdagodás tisztázása végett: azaz kézzelfoghatóan abban a felfogásban van, hogy jelzálogos terhek törlesztése általában ugyan nem gazdagítja a felszabadított adóst a névértéken felül, de kivételesen eredményezheti ezt is, ha t. i. fizetés hiányában az adós ingatlanait elárverezték volna, s az esetleges hyperocha ezenfelül gyámpénztárba kerülvén, szintén elértéktelenedett volna. Megint más formában bujkál a valorizálандó és a nemvalorizálандó pénztartozások gazdasági egybeesővődése a következő esetben: Az ingatlant a vevők „hitelművelet által“, azaz felveendő kölcsönből szándékoztak kifizetni, amit az eladó is tudomásul vett. Közbejövén a háboru, lehetlenné vált a hitelművelet, mire vevők egyszerűen nem fizettek.